

stukje NJCM-Bulletin/NTM over 65 jaar EVRM

wat samenvattende, soms eigengereide opmerkingen van de *key-note listener* bij korte opmerkingen bij een 65ste verjaardag

Egbert Myjer. oud-rechter EHRM (2004-2012), emeritus bijzonder hoogleraar rechten van de mens VU.

inleiding

Zoiets kan alleen in Nederland gebeuren.

Na de opening door decaan Rick Lawson, is de eerste spreker op het symposium bij gelegenheid van de 65ste verjaardag van het EVRM de president van de Nederlandse Hoge Raad, Maarten Feteris. *'We hebben iets te vieren, vandaag'*, zegt hij vanaf het spreekgestoelte en hij loopt terug naar de grote tafel op het podium. Hij heeft vlak daarvoor, onzichtbaar voor de aanwezigen dankzij het tot de grond reikende kleed, uit zijn koffertje een champagnefles, een in een theedoek gewikkeld champagneglas en een keukenmesje gepakt en op de grond klaargezet. Hij zet de fles en het glas nu op de tafel en probeert de champagne te ontkurken. Zijn bewegingen verraden dat dit niet tot zijn dagelijkse bezigheden behoort. Uiteindelijk slaagt hij er in het zilverpapier rond de kurk met het keukenmesje te verwijderen. De kurk gedraagt zich en maakt een fraai plopgeluid. Feteris vult het glas halfvol en toast op de jarige. Hij nodigt de sprekers die na hem zullen optreden uit hetzelfde te doen.

Eigenlijk zou ik hier moeten ophouden met mijn verslag. Symbolischer kan bijna niet: een hoogste nationale rechter brengt een welgemeende en respectvolle verjaardagstoast uit op het EVRM. Juist in een tijd waarin door sommige politici en een enkele keer zelfs door nationale rechters het EVRM (zoals het wordt geïnterpreteerd in de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens) wordt weggezet als iets wat vooral niet te serieus moet worden genomen, is alleen al dat gebaar inspirerend en veelzeggend.

Maar er werden ook belangwekkende opmerkingen gemaakt, door Maarten Feteris zelf en door de andere sprekers Janneke Gerards (Nijmegen), Joost Taverne (VVD Kamerlid), Vicky Kosta (Leiden), Evert Alkema (vroeger: Europese Commissie voor de Rechten van de Mens/Leiden), Lize Glas (Nijmegen), Roeland Böcker (agent van de Nederlandse regering voor het EHRM), Jan Peter Loof (College voor de Rechten van de Mens/Leiden), Ingrid Leijten (Leiden) en Antoine Buyse (Utrecht). Over wat het EVRM in die 65 jaar heeft weten te bereiken, over heden, verleden en toekomst, over de bestaande uitdagingen en over manieren om daaraan het hoofd te bieden. Gelukkig staan de echte inleidingen hier ook opgenomen. En er werden dingen niet gezegd, die toch voor het onderwerp vermeldenswaard zijn. Daarom schrijf ik toch maar even door.

eerdere verjaardagen van EVRM

Het NJCM heeft (ook) aan eerdere hoogtijdagen van het EVRM uitvoerig aandacht besteed. Zo verschenen bij de 40ste, 45ste, 50ste, 55ste en 60ste verjaardag van het EVRM speciale edities van het NJCM-bulletin. Ik heb bij de eerste twee feestdagen een 'antropomorfe' ¹ levensloop geschetst van het EVRM ². Baauw merkte daarover in 1999 op: "*Toch heeft die antropomorfe benadering een ingebouwd nadeel. Na de inmiddels door Myjer reeds besproken jeugd, volwassenheid en midlife crisis kunnen we kennelijk bij de inmiddels vijftigjarige straks verschijnselen gaan verwachten als 'burned-out-syndrom', ouderdomskwalen en tenslotte ook het einde. Vermoedelijk door doodsoorzaak nummer één: het verdrag dreigt aan zijn eigen succes ten onder te gaan nu de bypass van het Elfde Protocol waarschijnlijk niet zal verhinderen, dat - om in de metafoor te blijven - de patiënt dichtslibt en uiteindelijk bezwijkt aan een ongezonde overvoeding; veel te veel zaken, afkomstig uit veel te veel deelnemende landen met veel te veel uiteenlopende rechtsculturen.*"

Het is aardig om dat soort bespiegelingen weer eens op te rakelen, zeker nu na Maarten Feteris zich ook andere sprekers van vandaag met betrekking tot de 65ste verjaardag van het EVRM in antropomorfe termen hebben uitgelaten. Overigens valt het met de ouderdom nog wel mee: het Hof is immers 9 jaar jonger dan EVRM (Evert Alkema). En in de analyse van Maarten Feteris is sprake van een zich dankzij de jurisprudentie van het Hof constant 'verjongend' EVRM. Janneke Gerards en Ingrid Leijten wijdden bespiegelingen aan wat het betekent om een leeftijd te bereiken die tot voor kort betekende dat men met pensioen ging: "*Sinds het aanpassen van de Nederlandse pensioenwetgeving is het niet meer zo gemakkelijk om de leeftijd van 65 jaar automatisch te koppelen aan het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Maar toch: door jarenlange conditionering zien we deze leeftijd nog steeds als een belangrijke mijlpaal, als een moment om te bezien wat iemand in zijn werkzame leven heeft bereikt. Wat is er gebeurd om trots op te zijn, in welk opzicht heeft iemand een bijdrage weten te leveren. (...) Het EHRM gaat immers niet met pensioen, en het is bepaald niet aan het afbouwen of van seniorendagen aan het genieten "* (Gerards); "*Wat kan ik bij zo'n gelegenheid aan een welgemeend advies meegeven?"* (Leijten).

Peter Baauw had een vooruitziende blik. Het is nog niet zo lang geleden dat het EVRM inderdaad aan het eigen succes ten onder leek te gaan. Het Russisch ratificatie-talmen en de daardoor veroorzaakte veel te late invoering van Protocol 14 (pas per 1 juni 2010 in plaats van binnen twee jaar na de datum van ondertekening, 13 mei 2004 ³) had een ogenschijnlijk niet meer in te lopen achterstand veroorzaakt bij het afdoen van zaken. Ultimo 2011 was het aantal aanhangige zaken opgelopen tot 151.600. In de jaren daarop lukte het dankzij de invoering van Protocol 14 en nieuwe werkwijzen om de werkvoorraad weer tot meer

¹ Deze term werd daaraan gegeven door P.J. Baauw, *Eerlijke berechting en bijzonder straf(proces)recht*, oratie, Deventer 1999, p. 13.

² *Pro Justitia. Over hoe EVRM verzeild raakte in de Nederlandse strafrechtspleging en aan wie dat valt toe te rekenen*, in: Heringa, Schokkebroek, Van der Velde (red.), 40 Jaar Europees Verdrag voor de rechten van de Mens, Leiden 1990, speciaal nummer NJCM-bulletin, p. 271-296; *Pro Justitia. Over verdere strafrechtelijke belevissen van EVRM (1990-1995)*, in: Heringa, Myjer (red.), 45 Jaar Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (speciaal nummer NJCM-bulletin), p. 171-185.

³ zie mijn: *Straatsburg zit er niet voor zweetvoeten. Over de nog immer toenemende werkdruk van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, over het Veertiende Protocol en over mensenrechten waar ze thuishoren*, Wolf Legal Publishers 2004, p. 25; Paul Lemmens and Wouter Vandenhole, *Protocol No. 14 and the Reform of the European Court of Human Rights*, Intersentia 2005.

werkbare proporties terug te brengen.⁴ Ook de aanscherping van *Rule 47* van de *Rules of Court* zal daaraan hebben bijgedragen⁵. Dat laat onverlet dat er nog steeds nadere maatregelen nodig zijn. Op dit moment wordt in Straatsburg door een Commissie onder voorzitterschap van Martin Kuijer de laatste hand gelegd aan een rapport van de *Steering Committee for Human Rights 'on the longer-term future of the Convention system'*.

Want wat ook uit vrijwel alle bijdragen van vandaag duidelijk is: EVRM heeft in die 65 jaar heel veel bereikt. Niet alleen omdat het Hof, in overeenstemming met zijn in artikel 32 EVRM genoemde rechtsmacht ('alle kwesties met betrekking tot de *interpretatie* (mijn curs. EM) en de toepassing van het Verdrag en de Protocollen daarbij'), meer duidelijkheid heeft gegeven over wat onder de *core rights* en onder al die andere rechten uit de Conventie en de Protocollen moet worden verstaan. Het heeft nationale situaties die niet voldeden aan de Europese minimumnormen benoemd en was soms ook een waarborg tegen het voortbestaan van nationale tunnelvisies. Om het ook eens in de woorden van de fameuze Malteser oud-EHRM rechter en taalkunstenaar Giovanni Bonello aan te duiden: "*The ECtHR has overall been an incredible success story. The state of human rights in Europe is today immeasurably more assured than it was before the ECtHR started to spring-clean all those cobwebs dear to undemocratic or hyper-conservative systems. Many of the silent human rights revolutions promoted by governments were either prompted by the ECtHR's judgements, or by the fear of them.*"⁶

Maar vrijwel iedereen is het er ook over eens dat er nog steeds veel werk aan de winkel is. Men wenst EVRM daarom nog een lang en inspirerend werkzaam leven toe.

voor welke uitdagingen ziet EVRM zich momenteel gesteld?

* Eerst de twee klassiekers: diverse sprekers hebben met betrekking tot deze vraag nog eens herhaald dat er een gevaar schuilt in de nog steeds bestaande achterstanden (backlog).

* Ook is genoemd dat her en der hoe langer hoe meer kritiek wordt geuit over de manier waarop het Hof het EVRM interpreteert (Joost Taverne). Het Hof zou er in zijn visie goed aan doen zich in zijn interpretatie wat terughoudender op te stellen en zich meer aan te trekken van de beleidsvrijheid die toekomt aan (de politici van) de lidstaten. Ik noem deze uitdaging gemakshalve de backlash.

* Nauw met het vorige punt verwant is dat het Hof er voor dient te waken dat er geen mensenrechtelijke inflatie optreedt. Wat door het Hof als schending wordt aangemerkt moet wel echt relevant zijn. (Ingrid Leijten).

⁴ Ultimo 2009: 119.300; ultimo 2010: 139.650; ultimo 2011: 151.600; ultimo 2012: 128.100; ultimo 2013: 99.990; ultimo 2014: 69.900; per 1.10.2015: 66.150.

⁵ Zie ook het op de website van het Hof (www.echr.coe.int) na te lezen *Report on the implementation of the revised rule on the lodging of new applications*. (aanklikken: *Official texts*, daarna: *Rules of Court*)

⁶ In een binnenkort ergens te verschijnen stukje: *Twelve years in the Strasbourg Court. Some incongruous, very personal and highly insensitive introductory remarks*.

* Drie sprekers, Janneke Gerards, Roerland Böcker en Vicky Kosta noemen ook als uitdaging de relatie tussen het Luxemburgse Hof en het Straatsburgse Hof. Het Hof van Justitie is op 18 december 2014 jammerlijk bevallen van zijn negatieve advies over de toetreding van de EU tot het EVRM. In het advies stelt het Hof van Justitie dat het ontwerpakkoord inzake de toetreding van de EU tot het EVRM onverenigbaar is met de bepalingen van het Unierecht. Daarmee zijn de toch altijd redelijk goede verhoudingen tussen de twee Hoven wat meer op scherp komen te staan. Het Luxemburgs Hof heeft altijd voorrang gelaten aan het Straatsburgse Hof bij de interpretatie van het EVRM. Sinds het Verdrag van Lissabon en het Grondrechtenhandvest interpreteert het Luxemburgs Hof de mensenrechten vooral vanuit het Handvest. Toch zou het Hof van Justitie er verstandig aan doen zijn ambitie om de nieuwe grondrechtenvoortrekker te zijn iets bij te stellen.

* Roeland Böcker noemt ook als uitdaging ook de kwaliteit van de kandidaten die door de lidstaten worden voorgedragen voor benoeming tot rechter. Niet voor niets heeft de parlementaire vergadering van de Raad van Europa de laatste jaren diverse lijsten teruggestuurd naar de lidstaten. Het is niet goed voor de onafhankelijkheid en de kwaliteit van het Hof als lidstaten politieke overwegingen laten prevaleren boven kwalitatieve overwegingen.

* Böcker noemt nog een probleem: de omstandigheid dat lidstaten het soms vertikken een arrest van het Hof ten uitvoer te leggen. Ook al worden veruit de meeste arresten wel correct ten uitvoer gelegd, het opzettelijk niet executeren ondermijnt het systeem. Het betekent ook dat er allerlei terugkerende klachten (*repetitive cases*) zullen komen, waardoor de werkdruk onnodig wordt vergroot.

* Ik voeg daar aan toe dat er ook nog lidstaten zijn die nog steeds niet voldoen aan de meest eenvoudige en volkomen heldere beloften uit het EVRM⁷: het meest illustratieve voorbeeld is dat van de berechting binnen een redelijke termijn. En juist dat soort repetitieve zaken zouden er niet eenvoudigweg niet mogen zijn.

* En verder, zonder expliciet te vermelden aan welk soort zaak hij denkt, noemt Böcker als uitdaging het forum shoppen door klagers. Op het gevaar af dat ik hem totaal misversta,

⁷ Het kan in dit verband nooit kwaad nog eens te wijzen op een paar plechtige beloften die de lidstaten hebben gedaan toen zij het EVRM ratificeerden:

- Artikel 1 - Verplichting tot eerbiediging van de rechten van de mens

De Hoge Verdragsluitende Partijen verzekeren een ieder, die ressorteert onder hun rechtsmacht, de rechten en vrijheden welke zijn vastgesteld in de Eerste Titel van dit Verdrag;

- Artikel 13 - Recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel

Een ieder wiens rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, zijn geschonden, heeft recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel voor een nationale instantie, ook indien deze schending is begaan door personen in de uitoefening van hun ambtelijke functie;

- Artikel 46 - Bindende kracht en tenuitvoerlegging van uitspraken

1. De Hoge Verdragsluitende Partijen verbinden zich ertoe zich te houden aan de einduitspraak van het Hof in de zaken waarbij zij partij zijn.
2. De einduitspraak van het Hof wordt toegezonden aan het Comité van Ministers, dat toeziet op de tenuitvoerlegging ervan. (..)

vertaal ik die opmerking maar op mijn manier: stel dat een klager zich wendt tot bijvoorbeeld het Comité van Onafhankelijke Deskundigen van het ESH met een klacht dat aan uitgeprocedeerde asielzoekers geen bed, bad of brood wordt geboden, en het Comité doet daarover een uitspraak die, hoe sympathiek die uitspraak ook klinkt, niet is gebaseerd op de tekst van het ESH en bovendien veel verder gaat dan het Hof heeft gedaan in zijn uitleg van artikel 3 EVRM, dan kan een dergelijke uitspraak ook invloed hebben op de manier waarop het Hof door de niet ingevoerde buitenstaander wordt gepercipieerd ⁸.

* Evert Alkema stelt aan de orde of het niet tijd wordt aan een beleidswijziging te doen: minder feitelijke benadering en meer een normatieve benadering. Er is op dit moment te veel kostbare werktijd nodig voor de afhandeling van allerlei individuele zaken waarin geen nieuwe rechtsvragen aan de orde zijn. Ik vertaal het op mijn manier: is het geen tijd dat het Straatsburgse Hof zich meer focust op het zijn van een Europees Constitutioneel Hof. En zeker waar het in een zaak in Straatsburg gaat om iets wat een conflict tussen twee private partijen betrof, zou het Hof terughoudend dienen te zijn. Al was het maar omdat een van beide partijen zich niet kan verweren bij het Hof. De vraag wordt op een andere manier ook door Antoine Buyse beantwoord: beide benaderingen moeten mogelijk blijven: *" the Court has to deal on a daily basis with countries who constantly shift from nice dr Jekylls to evil Mr Hydes and vice versa. The agility with which states oscillate between good and bad human rights practice is obviously not something to be copied by the Court. But I certainly wish for the Court in the coming years to become more at ease with its double identity as both a guardian of individual justice and as a constitutional actor. The two can and should co-exist. The Court itself has called the Convention a living instrument. It is time the Court accepts something else: that it has, itself, a living identity."*

* Ingrid Leijten spreekt over de relevantie van mensenrechten en noemt dan als grote uitdaging: *"it is naïve to think that a person can benefit from his human rights without being embedded in a political community that is willing to grant him these. I think this is one of the big challenges of our time: communities' willingness to grant 'a right to have human rights', also to newcomers – and it is also the task of the ECHR and the ECtHR to help remind these communities of what these rights are essentially about."*

* Ik voeg aan die uitdagingen nog een laatste toe: de omstandigheid dat het Hof meer dan ooit het geval is wordt geconfronteerd met gewapende conflicten tussen de lidstaten en met de rechtsvragen die daaruit voortvloeien ⁹. In de tijden van voor de val van het IJzeren Gordijn was dat alleen het geval na de inval in Cyprus door Turkije. De nieuwe lidstaten namen een aantal erfenissen mee: Nakorno-Karabach (Armenië-Azerbeidjaan) en Transdnestrië (Moldavië-Rusland). Maar daarna kwamen er ook nog eens de oorlogshandelingen en landjepik door Rusland in Georgië en in de Oekraïne. Juist in dat soort conflicten wordt pijnlijk

⁸ Ik ben me er van bewust dat grote namen in de Nederlandse mensenrechtwereld daar anders over denken. Zie Theo van Boven, Fons Comans, Cees Flinterman & Menno Kamminga, *Bed, bad en brood: een mensenrecht*, in: NJB 2015, p. 1535. Mijn juridisch kritiek punt is alleen dat het Comité van Onafhankelijke Deskundigen een manier van interpretatie heeft gebezigd die zich niet goed lijkt te verhouden met de onderliggende wetsteksten.

⁹ Zie meer uitgebreid: Antoine Buyse (ed.), *Margins of Conflict. The ECHR and Transitions to and from Armed Conflict*, Intersentia 2011.

duidelijk dat er grenzen zijn aan wat het Hof vermag, terwijl er juist dan sprake kan zijn van zeer ernstige schendingen van mensenrechten.

adviezen over hoe het nu verder moet

Nog maar een paar jaar geleden werd door (een gedeelte van) de *fine fleur* van mensenrechtelijk Nederland al een hele stapel mooie adviezen uitgebracht aan het Hof¹⁰. Toen ik zelf in 2004 rechter werd in het Hof kreeg ik ook al een groot aantal adviezen mee¹¹ die voor een deel ook te maken hadden met hoe het Hof beter zou kunnen functioneren. Tegen de achtergrond van al dat (relatief) recente denk- en advieswerk, was het interessant te zien wat er zoal aan nieuws werd gesuggereerd.

Veel van de suggesties over wat zou moeten veranderen zijn immers niet echt nieuw en kunnen in allerlei variaties worden teruggevonden, niet alleen in de in noot 10 en 11 genoemde adviezen, maar ook in de diverse Verklaringen van Interlaken (2010), Izmir (2011), Brighton (2012) en Brussel (2015)¹². Want eigenlijk weet iedereen het wel: het

¹⁰ Janneke Gerards en Ashley Terlouw, *Amici Curiae. Adviezen aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Wolf Legal Publishers 2012, met bijdragen van Maurice Adams, Evert Alkema, Hansko Broeksteeg, Antoine Buysse, Geert Corstens & Reindert Kuiper, Roel Fernhout, Cees Flinterman, Janneke Gerards, Morag Goodwin & Thomas Mertens, Aart Hendriks, Aalt Willem Heringa, Ernst Hirsch Ballin, Heleen Janssen, Piet Hein van Kempen, Martin Kuijer, Roel de Lange, Rick Lawson, Titia Loenen, John Morijn, Babara Oomen, Gerritjan van Oven, Eva Rieter, Dirk Sanderink, Roel Schutgens & Joost Sillen, Thomas Spijkerboer, Ashley Terlouw, Wilhelmina Thomassen, Frank Vlemminx en Tom Zwart.

¹¹ NJCM-bulletin 29-7 (november 2004) *Goede raad voor Egbert*, met bijdragen van Lex van Almelo, Tom Barkhuysen, Hans Blok, Roeland Böcker, Pieter Boeles, Ineke Boerefijn, Alex Geert Castermans & Ashley Terlouw, Pieter van Dijk, Michiel van Emmerik, Maarten Feteris, Janneke Gerards, Jenny Goldschmidt, Aart Hendriks, Aalt Willem Heringa, Sander Jansen, Heleen Janssen, Piet Hein van Kempen, Martin Kuijer, Rick Lawson, Jan Peter Loof, Titia Loenen, Tom Schalken, Hein Schermers, Thomas Spijkerboer, Gerard Spong, Robert Jan Uhl, Jakob van der Velde, Luc Verheij en Reiner de Winter.

¹² In dit opzicht is ook illustratief wat alleen al staat vermeld in de preambule van de Verklaring van Brussel van 27 maart 2015:

The High-level Conference meeting in Brussels on 26 and 27 March 2015 at the initiative of the Belgian Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe (“the Conference”):

Reaffirms the deep and abiding commitment of the States Parties to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (“the Convention”) and their strong attachment to the right of individual application to the European Court of Human Rights (“the Court”) as a cornerstone of the system for protecting the rights and freedoms set forth in the Convention;

Acknowledges the extraordinary contribution of the Convention system to the protection and promotion of human rights in Europe since its establishment and reaffirms its central role in maintaining democratic stability across the Continent;

Recalls, in this respect, the interdependence between the Convention and the other activities of the Council of Europe in the field of human rights, the rule of law and democracy, the objective being to develop the common democratic and legal space founded on respect for human rights and fundamental freedoms;

Reaffirms the principles of the Interlaken, Izmir and Brighton Declarations and welcomes the very encouraging results achieved to date by the Council of Europe in the framework of the reform of the Convention system, through the implementation of these declarations;

Welcomes, in particular, the efforts of the Court as regards the swift implementation of Protocol No. 14 to the Convention, which entered into force on 1 June 2010, and that the backlog of manifestly inadmissible cases is expected to be cleared in 2015;

Welcomes, in the light of the positive results obtained, the new working methods of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of the Court’s judgments, which entered into force on 1 January 2011 and which inter alia strengthen the principle of subsidiarity;

Reiterates the subsidiary nature of the supervisory mechanism established by the Convention and in particular the primary role played by national authorities, namely governments, courts and parliaments, and their margin

allerbelangrijkste is dat de lidstaten doen wat ze ooit plechtig hebben beloofd, dat ook nationale rechters schendingen van mensenrechten niet ongestraft laten passeren en dat het Hof op een evenwichtige wijze zijn taken uitvoert. Subsidiariteit is daarbij het magische woord, maar dat betekent wel dat het ook echt op nationaal niveau gebeurt.

Zoals Jack het vertelde aan de Tv-journalist ¹³:

"Well, it's like this. What if the Kings and Queens, and the Ministers, simply gave people their Rights, You know, like they solemnly pledged and all that.

I may not be saying this right. But... er... suppose the Kings and Queens and Ministers made sure that there were enough decent Judges in the kingdom to see to it that it was all properly done.

And... er... suppose those Judges did their job properly, and saw to it that what happened in the kingdom was what it says, you know, in the Convention and in the judgments of the Permanent Court.

And... er....suppose the Kings and Queens and the Ministers abide by the judgments of the Court and adapt their laws if the Permanent Court says they're wrong.

And...er...suppose the Ministers keep an eye on each other, as I reckon the Convention says they should. There may be some more Legal Secretaries to help them, but what do you expect? There's no free ride, after all.

of appreciation in guaranteeing and protecting human rights at national level, while involving National Human Rights Institutions and civil society where appropriate;

Underlines the obligations of States Parties under Article 34 of the Convention not to hinder the exercise of the right to individual application, including by observing Rule 39 of the Rules of the Court regarding interim measures, and under Article 38 of the Convention to furnish all necessary facilities to the Court during the examination of the cases;

Underlines the importance of Article 46 of the Convention on the binding force of the Court's judgments, which stipulates that the States Parties undertake to abide by the final judgments of the Court in any case to which they are parties;

Stresses the importance of further promoting knowledge of and compliance with the Convention within all the institutions of the States Parties, including the courts and parliaments, pursuant to the principle of subsidiarity; Recalls in this context that the execution of the Court's judgments may require the involvement of the judiciary and parliaments;

Whilst noting the progress achieved by States Parties with regard to the execution of judgments, emphasises the importance of the full, effective and prompt execution of judgments and of a strong political commitment by the States Parties in this respect, thus strengthening the credibility of the Court and the Convention system in general;

Is convinced that further to the improvements already carried out, emphasis must now be placed on the current challenges, in particular the repetitive applications resulting from the non-execution of Court judgments, the time taken by the Court to consider and decide upon potentially well-founded cases, the growing number of judgments under supervision by the Committee of Ministers and the difficulties of States Parties in executing certain judgments due to the scale, nature or cost of the problems raised. To this end, additional measures are necessary in order to:

i. continue to enable the Court to reduce the backlog of well-founded and repetitive cases and to rule on potentially well-founded new cases, particularly those concerning serious violations of human rights, within a reasonable time; ii. ensure the full, effective and prompt execution of the judgments of the Court; iii. guarantee full and effective supervision of execution of all judgments by the Committee of Ministers and develop, in co-operation with States Parties, bilateral dialogue and assistance by the Council of Europe in the execution process.

¹³ Egbert Myjer & Peter Kempees, *Jack and the Solemn Promise. A cautionary tale*, Wolf Legal Publishers 2010, p. 40-42.

And...er...well, suppose the Permanent Court does what it's there for: you know, rule on everything that has to do with the application and interpretation of the Convention, that kind of thing. You know, practical and effective and all that, but remembering that the Judges in the kingdom have had a look already. And remembering that what is desirable is not necessary fundamental.

Wouldn't that make a difference already?"

Misschien klinkt het zo wat al te gemakkelijk, maar toch zit daar de kern.

En voor alle zekerheid: ook rechters in het Hof zijn geen eenheidsworst. Net zoals dat op nationaal niveau het geval is. Om nog maar eens Giovanni Bonello aan te halen:

"Different judges have personal takes on human rights law – the formalists, the activists, the conservatives, the strict constructionalists, those of 'original intent', the academic, the experimental, the timid, those who think outside the box, those who won't leave the box even with a gun to their head, each moulded by cultural influences, political experiences, personal idiosyncrasies."

En uit de stemverhoudingen binnen het Hof valt soms op te maken dat verschillende benaderingen van een juridisch probleem goed verdedigbaar zijn. Al maakt zo'n uitslag het er voor de nationale buitenwereld niet altijd even duidelijk op.

Bij sommige van de hierboven aangehaalde uitdagingen was de oplossingsrichting al aangegeven: doe er iets mee.

Op twee bijdragen vestig ik nog even extra aandacht:

* Her en der wordt veel verwacht van de versterkte dialoog tussen het Straatsburgse Hof en de nationale rechter. Dat wordt ook nog eens neergelegd in het nieuwe Protocol 16. Een van de sprekers, Lize Glas, hoopt in januari 2016 op dat onderwerp te promoveren. Jan Peter Loof waarschuwt in zijn inleiding om daarover te veel verwachtingen te hebben:

"There might be a risk there of developing a dialogue that might work for some jurisdictions in Europe, but could be counter-productive in many others. I think there are reasons to be cautious to fully embrace the idea of judicial dialogue as a way out of the tense situation between Strasbourg and the national legal orders. The possibility of the highest national courts asking advisory opinions from the ECtHR as is envisaged by Protocol No. 16 might be a way to at least formalize this judicial dialogue some more. In Londen president Spielmann expressed high hopes for this 'new dimension for the Court to perform the task that the Convention entrusts to it'. However, given the fact that the idea of a judicial dialogue with Strasbourg runs the risk of being interpreted by national courts as a right to respectfully disagree with Strasbourg judgments, there is a rather obvious downside to this whole idea as well.

As any parent knows: dialogue is good and might lead to a better understanding. But sometimes you simply have to set the standard. It is my wish for the 65 year old ECHR that the Court will not lose itself in dialogue".

* Lize Glas zelf rept in haar bijdrage niet over die dialoog. Maar zij roept lidstaten wel op meer te interveniëren in zaken die tegen een andere lidstaat. Mij dunkt dat dat een alleszins adequate oproep is. Het Hof heeft her en der duidelijk aangegeven dat de in de rechtspraak ontwikkelde beginselen niet alleen gelden voor de lidstaat waartegen een specifieke uitspraak was gericht, maar ook voor andere landen.

Ik wijs bijvoorbeeld op r.o. 163 in het arrest van 9 juni 2009 in de zaak Opuz tegen Turkije: '(...) 163. *In carrying out this scrutiny, and bearing in mind that the Court provides final authoritative interpretation of the rights and freedoms defined in Section I of the Convention, the Court will consider whether the national authorities have sufficiently taken into account the principles flowing from its judgments on similar issues, even when they concern other States*'.

Of neem r.o. 197 in het arrest van 7 januari 2010 in de zaak Rantsev tegen Cyprus en Rusland:

'(...) 197. *Finally, the Court reiterates that its judgments serve not only to decide those cases brought before it but, more generally, to elucidate, safeguard and develop the rules instituted by the Convention, thereby contributing to the observance by the States of the engagements undertaken by them as Contracting Parties (see Ireland v. the United Kingdom, 18 January 1978, § 154, Series A no. 25; Guzzardi v. Italy, 6 November 1980, § 86, Series A no. 39; and Karner v. Austria, no. 40016/98, § 26, ECHR 2003-IX). Although the primary purpose of the Convention system is to provide individual relief, its mission is also to determine issues on public-policy grounds in the common interest, thereby raising the general standards of protection of human rights and extending human rights jurisprudence throughout the community of the Convention States (see Karner, cited above, § 26; and Capital Bank AD v. Bulgaria, no. 49429/99, §§ 78 to 79, ECHR 2005-XII (extracts)).*"

Juist het de facto 'erga omnes' effect van de door het Hof geformuleerde standaarden maakt dat de door Lize Glas gedane suggestie alleszins het overdenken waard is.

uitleiding

Er was alle reden te toosten op de jarige EVRM.

Een vluchtige terugblik op de voorbije 65 jaar laat zien dat de jarige een zeer rustige jeugd heeft gehad. Daarna heeft EVRM gaandeweg een enorme hoeveelheid uiterst nuttig en niet te onderschatten werk verzet. Tot ultimo 2014 heeft het Hof over EVRM maar liefst 17.754 arresten (Nederland: 145) gewezen waarvan in 14.877 (Nederland: 85) tenminste één schending is geconstateerd. Dat betreft de meest vreselijke schendingen maar soms ook relatieve kleintjes. In de meeste van die zaken heeft de succesvolle klager genoegdoening gekregen en zijn naar aanleiding van het arrest op nationaal niveau maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Niet voor niets wordt EVRM elders in de wereld vaak aangehaald als een lichtend voorbeeld en bron van inspiratie.

Er waren momenten dat het allemaal bijna te veel werd en dat het aan zijn eigen succes ten onder dreigde te gaan. En momenten dat zelfs door sommige '*founding fathers*' afstand werd genomen als het Hof zijn afgesproken taak serieus nam. Maar zelfs de meest kritische lidstaten moesten in de Verklaringen van Interlaken, Izmir, Brighton en Brussel toegeven dat EVRM nog steeds enorm belangrijk is. En ook dat EVRM zeker niet aan vervanging toe is.

Toegegeven, bij de enorme aantallen nieuwe klachten die binnenkwamen moest EVRM op een gegeven moment wel wat meer nadruk leggen op efficiency. De grote aandacht die vroeger aan iedere zaak werd besteed is voor bepaalde zaken veel minder geworden. Dat is vooral gebeurd na invoering van Protocol 14 en na aanpassing van *Rule 47* van de *Rules of Court*. Maar voor de echt belangrijke zaken staat ook thans nog een kwaliteitsbehandeling voorop.

Er is nog steeds veel mensenrechtelijk werk aan de winkel. Zolang dat het geval is, is EVRM nog lang niet aan pensioen toe. Blijft dat dat toosten bij een 65ste verjaardag waarschijnlijk alleen in Nederland zal kunnen gebeuren.

